

Az új büntetőeljárás törvény várható hatásai a rendőrségi gyakorlatra

NAGY Richárd¹

Az új büntetőeljárás törvény tervezetének egyik reformja az új nyomozási modell kialakítása, amely a nyomozást két fő szakaszra osztja, a felderítésre és a vizsgálatra. E szakaszokban a tervezet egyértelműen elhatárolja a feladat- és a felelősségi köröket, valamint az ezekhez kapcsolódó eszközrendszereket az ügyészség és a nyomozó hatóság között. Az új modell alkalmas lehet a büntetőeljárások hatékonyságának és időszerűségének javítására.

Kulcsszavak: új büntetőeljárás törvény, rendőrségi gyakorlat, nyomozás, felderítés, vizsgálat, időszerűség, hatékonyság

Az új büntetőeljárás törvény tervezete (a továbbiakban: Tervezet) számos újítást vezet be.² Ezek közül a rendőrségi gyakorlat alakulása szempontjából kiemelt jelentőségűek a nyomozást érintő változások. Így ki szeretném emelni a Tervezet legfontosabb, nyomozás során is alkalmazható újításait, így például az eljárási cselekmények telekommunikációs eszközök használatával történő lefolytatását, az elektronikus kapcsolattartást, a védő kirendelésének elektronikus útra terelését vagy a vagyonvisszaszerzésnek a büntetőeljárás szerves részévé tételét, a virtuális vagyonelemek lefoglalását, ezeknek a jogintézményeknek a rendőrségi gyakorlatban való érvényesülését, várható hatásait, illetve az ennek kapcsán felmerülő jövőbeni problémákat, feladatokat.

A bünfelderítési célból végzett titkos információgyűjtés átalakítása

A Tervezet egységesíti a bünfelderítési célból végzett titkos információgyűjtést, mely jelenleg az ún. ágazati törvényekben, a Rendőrségről szóló 1996. évi XXXIV. törvény VII. Fejezetében, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény IV. Fejezetében van szabályozva. Ez a kettősség a bizonyítás során számtalan problémát okoz. A jelenleg is fennálló problémák kiküszöbölését a Tervezet azzal kívánja elérni, hogy a bűnügyi célú titkos eszközök alkalmazásában tapasztalható kettősséget, párhuz-

1 NAGY Richárd dr., r. alezredes, osztályvezető, Országos Rendőr-főkapitányság, Bünyügyi Főigazgatóság, Bünyügyi Főosztály, Korruptió és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály, PhD-hallgató, PTE Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola

Richárd NAGY dr., police lieutenant-colonel, Head of Division, Hungarian National Police Headquarters, General Directorate of Criminal Investigation, Criminal Investigation Department, Division Against Corruption and Economic Crime, PhD student, University of Pécs, Faculty of Law, Doctoral School of the Faculty of Law
orcid.org/0000-0003-0988-719X, nagyr@orfk.police.hu

2 Miskolczi (2016a)

mosságot megszünteti. Ennek eszköze, hogy a büntetőeljárás különleges nyomozati eszközök alkalmazására vonatkozó szabályokat az ágazati törvények helyett maga a büntetőeljárás törvény tartalmazza, az eljárás pedig tényleges ügyészi irányítás alá kerül. Ezzel megoldódna a felderítői és ügyészi szemlélet közti különbségből adódó, jelzett probléma. A titkos információgyűjtés szabályainak a büntetőeljárás törvénybe való integrálása – a fokozott garanciák, de különösen az ügyészi irányítás miatt – várhatóan növeli majd a bírói hajlandóságot a törvényes bizonyítékként történő elfogadásra.³

Az új szabályozás tehát megszünteti a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés kettősségét, a titkos információgyűjtés – előkészítő eljárás elnevezéssel – a büntetőeljárás részévé válik, így megteremtve az ügyészség törvényességi felügyeletének lehetőségét. A törvényességi felügyelet biztosítása érdekében az előkészítő eljárás elrendeléséről a nyomozó hatóság az ügyészséget 24 órán belül tájékoztatja, majd az eljárásról kéthavonta jelentést tesz.

Az előkészítő eljárást a nyomozás követi, ezek során egyaránt alkalmazhatóak a jelenlegi titkos információgyűjtés, valamint a titkos adatszerzés eszközei, leplezett eszköz alkalmazása elnevezéssel. A törvényesség biztosítása érdekében rendelkezik továbbá arról a Tervezet, hogy egyes leplezett eszközök ügyészi engedély alapján alkalmazhatóak, míg a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök esetén az ügyész tesz indítványt a bíróságnak.

A nyomozási modell átalakítása

A Tervezet egyik újítása új nyomozási modell kialakítása, amely a nyomozást két fő szakaszra, a felderítésre és a vizsgálatra osztja, mely szakaszok között a határvonalat a terhelt bekapcsolódása jelenti.⁴ Az ismeretlen tettes ellen folytatott nyomozás, valamint az ismert személlyel szemben folytatott nyomozás, vagyis a vizsgálat elkülönülése a rendőrség nyomozó hatóságainak gyakorlatában régóta jelen van, mely a szervezeti felépítésben is megjelenik (nyomozó alosztály – vizsgálati alosztály). A felderítés és a vizsgálat törvényben megjelenített elhatárolása elsősorban az azokhoz kapcsolt feladatok, valamint a nyomozó hatóság és az ügyészség hatáskörének meghatározása tekintetében jelent újítást.

A Tervezet egyértelműen elhatárolja a feladat- és a felelősségi köröket, valamint az ehhez kapcsolódó eszközrendszereket az ügyészség és a nyomozó hatóság között.

Az új büntetőeljárás törvény elfogadásával elérni kívánt egyik közpolitikai cél a korszerű, hatékony, célszerű és észszerű időn belül lefolytatott büntetőeljárás szabályozás kialakítása. Ennek megfelelően az új büntetőeljárás törvény megalkotásának egyik lényeges célkitűzése az időszerűség, az eljárások gyors, hatékony lefolytatásának biztosítása.⁵

3 Miskolczi (2016b)

4 Tervezet 348. § (3) A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. (4) A vizsgálat során – szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján – az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében.

5 *Az új büntetőeljárás törvény szabályozási elvei* (2015)

Az új nyomozási modell kialakításának tehát az eljárások hatékonyabb és gyorsabb lefolytatását kell elősegítenie. Kérdés, hogy az új törvényi szabályozás alkalmas-e a nyomozások hatékonyságának és időszerűségének javítására. Ennek megválaszolásához indokolt áttekinteni a felderítési és a vizsgálati szakaszra vonatkozó részletszabályokat is.

A nyomozás felderítési szakasza

A nyomozás felderítési szakaszának szabályozási modellje az alábbiak szerint jellemezhető:

- a felderítés viszonylag kötetlen, a nyomozó hatóság önállóan jár el,
- célja a bűncselekmény és az elkövető személyének felderítése és a bizonyítékok összegyűjtése,
- előtérbe kerül a krimináltaktikai ajánlások alkalmazása, szélesebb körű lesz a nyomozó hatóságok „mozgástere”,
- az ügyész szerepe a törvényességi felügyeletre korlátozódik.
- a szűkebb ügyészi kontroll miatt felértékelődik a szakmai irányítás szerepe.
- konkrét eljárási határidő hiányában, az időszerűség biztosítása érdekében – végrehajtási rendeletben vagy más, elsősorban belső szabályozási eszközökben – a parancsnoki feladatmeghatározás és revízió újragondolása elengedhetetlen.
- a törvényességi felügyeleti jogkörében az ügyész a felderítési szakaszban kizárólag az eljárási jogosultságok érvényesülését, a kötelezettségek megtartását ellenőrzi.

A felderítés viszonylag kötetlen formával az adatok – nem elsődlegesen a bizonyítási eszközök – összegyűjtésére koncentrál. E körben a nyomozó hatóságok kötetlenül, kreatívan, szinte kizárólagos önállósággal dönthetnek a verziók felállításáról, ezeken belül a végrehajtandó eljárási cselekmények meghatározásáról, elvégzéséről és a végrehajtás sorrendjéről, időpontjáról. Ezen szakaszban tehát jelentős szerepet kaphat a krimináltaktikai ajánlások alkalmazása, szélesebb körű lesz a nyomozó hatóságok „mozgástere”.

A felderítési szakaszban az ügyész jellemzően nem vesz részt, ezért ez az eljárási szakasz a nyomozó hatóság és az ügyészség relációjában a – jelenlegi szabályozáshoz képest szűkebb terjedelmű – törvényességi felügyelethez kapcsolódó ügyészi jogosítványokkal lesz jellemezhető.

Jelentős változás, hogy a felderítési szakban a jelenlegi szabályozástól eltérően nincsenek eljárási határidők meghatározva. A nyomozás iratait először csak hat hónap után (majd ezt követően szintén hathavonta) kell az ügyész részére megküldeni, egyidejűleg beszámolni a nyomozás állásáról, egyébként a nyomozó hatóság önállóan jár el. A nyomozás határidejének jelenlegi szabályozása gyakorlati tapasztalatok alapján alkalmas arra, hogy a nyomozó hatóságot az eljárási cselekmények folyamatos végzésére, a nyomozás tervezésére kötelezze, tekintettel arra, hogy a határidő hosszabbítására irányuló előterjesztésében ezekről az ügyésznek be kell, hogy számoljon. A határidők megszűnése így a hatékonyság és az időszerűség javításával ellentétes irányba hathat, ezért kiemelkedő szerepe lesz a parancsnoki feladatmeghatározásnak, a rendszeres re-

víziónak, a szakmai irányításnak. Ennek érdekében a törvény hatálybalépését megelőzően kiemelt feladatnak tartom a részletszabályok és feladatok rendeletben, valamint belső normákban történő meghatározását.

A nyomozás vizsgálati szakasza

A nyomozás vizsgálati szakaszának szabályozási modellje az alábbiak szerint jellemezhető:

- a vizsgálati szakaszban az ügyészi irányítás dominál (az ügyész beszámoltat, eljárási cselekmények elvégzésére, határozat meghozatalára, határozat előkészítésére utasíthat, eljárási cselekmények elvégzését vagy határozat meghozatalát előzetes jóváhagyáshoz kötheti), a konkrét személlyel szembeni vádemelés eldöntéséhez szükséges bizonyítási eszközök beszerzésére irányul,
- a szabályozás megteremti a lehetőségét a tömegesen előforduló, egyszerűbb megítélésű ügyek hatékonyabb, gyorsabb elintézésének, valamint a bonyolult ügyek – megfelelő ügyészi kontroll mellett – eredményesebb lefolytatásának,
- kiküszöbölhetővé válnak a nyomozás szakmai hiányosságai,
- a célirányos ügyészi feladatmeghatározás révén megakadályozható az irreleváns adatok beszerzése,
- a jelenlegi vádemelési szakasz a nyomozás vizsgálati szakaszának része lesz,
- az érdemi döntés meghozatalára, illetve az elterelő intézmények igénybevételére korábban is sor kerülhet,
- elkerülhetővé válik a felesleges bizonyítás, túlbizonyítás,
- megszünteti a vádemelési javaslatot követően a vádemelésre alkalmatlanság miatt elrendelt nyomozás továbbfolytatásának intézményét.

A felderítéssel szemben a vizsgálat tényleges ügyészi irányítás mellett, a konkrét személlyel szembeni vádemelés eldöntéséhez szükséges bizonyítási eszközök beszerzésére irányul majd, ami a túlbizonyítás visszaszorítására, illetve az irreleváns adatok beszerzésének megakadályozására irányuló jogalkotói törekvést tükrözi. E szabályozás megteremti a lehetőségét a tömegesen előforduló, egyszerűbb megítélésű ügyek hatékonyabb, gyorsabb elintézésének, valamint a bonyolult ügyek – megfelelő ügyészi kontroll mellett – eredményesebb lefolytatásának. A tényleges ügyészi irányítás révén kiküszöbölhetőek a szakmai hiányosságok, így a bűnügyek hatékonyabb, eredményesebb és időszerűbb feldolgozása várható. Megjegyzendő, hogy amennyiben az ügyész nem ad utasítást, vagy az adott utasítással összefüggésben további eljárási cselekmény elvégzése szükséges, a nyomozó hatóság – a felderítési szakaszhoz hasonlóan – a vizsgálati szakaszban is önállóan jár el, tehát az ügyész „hallgatása” nem képezi akadályát a nyomozás folytatásának. Ebben az esetben is indokolt a teljes körű ügyészi felügyelet biztosítása, melynek érdekében a nyomozó hatóság a vizsgálat során önállóan végzett eljárási cselekményről az ügyészséget – a koncepció szerint elektronikus kapcsolattartás útján – köteles értesíteni.

A Tervezet a nyomozás vizsgálati szakaszába integrálja a jelenlegi vádemelési szakaszt, így az érdemi döntés meghozatalára, illetve adott esetben az elterelő intéz-

mények igénybevételére korábban is sor kerülhet annál, minthogy a vádemeléshez szükséges bizonyosságig megtörténjen a sokszor felesleges bizonyítás. Ez a megoldás kiküszöböli továbbá azt a jelenlegi szabályozásban meglévő anomáliát, amikor a vádemelési javaslatot követően az ügyész megállapítja, hogy az ügy vádemelésre nem alkalmas, és további nyomozási cselekményeket ír elő a nyomozó hatóság részére. Az új rendszer következménye továbbá az is, hogy eredménytelen elterelés esetén a nyomozás továbbfolytatására is lehetőség van.

A fő kérdés tehát az, hogy alkalmas-e az új rendszer arra, hogy az elhúzódozó nyomozások száma és aránya jelentősen csökkenjen.

A büntetőeljárások elhúzódozásának okai véleményem szerint csak kisebb részben jelölhetőek meg a nyomozások elhúzódozásában. A bíróságok felől érkező fontos kritika jelenik meg Ficsór Gabriella, a Debreceni Ítéltábla tanácselnöke írásában. Kiemeli, hogy „amikor az időszerűség, az eljárások gyorsítása mindennél fontosabb szemponttá vált, nem lehet elmenni amellett, hogy az összes ügy néhány százalékában az eljárás elhúzódik, és ennek a negatív visszhangját kizárólag a bíróságok szenvedik el. Az ügy érkezésétől az első tárgyalási határnap kitűzése, az elnapolások a nyilvánosság előtt zajlanak, míg a nyomozási cselekmények között eltelt idő nem kerül napvilágra, mint ahogyan a vádirat benyújtásáig eltelt időnek sincs igazán jelentősége.”⁶

Erre reflektálva önkritikusan meg kell említeni, hogy esetenként a nyomozó hatóságok szakszerűtlen és tervszerűtlen munkája, mulasztásai is jelentősen befolyásolják az időszerűséget. Gyakran fordul elő, hogy a nyomozás határidejének meghosszabbítását követően a következő határidő hosszabbításig a nyomozó szervek egyáltalán nem, vagy csak alig végeznek érdemi nyomozási tevékenységet. Ezzel összefüggésben nem hallgatható el az sem, hogy az ügyészség nem mindig használja ki a fokozott felügyelet eszközében rejlő lehetőségeket, nem tesznek intézkedéseket a nyomozás elhúzódozásának megakadályozása, az időszerűség javítása érdekében.

Az eljárások gyorsítására természetesen korábban is több javaslat történt,⁷ már a korábbi büntetőeljárás törvényeket is ezt célul kitűzve alkották, illetve módosították,⁸ valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt (a továbbiakban: Be) is több alkalommal módosították⁹ ennek érdekében. Ezek közül kiemelném a soron kívüli eljárások előírását és a kiemelt jelentőségű ügyek kategóriájának megteremtését,¹⁰ melyet már törvényjavaslati formájában számos kritika ért.¹¹ A Be. számos rendelkezést tartalmaz, amely soron kívüli eljárás előírásával próbálja gyorsítani az eljárás lefolytatását (például kiskorú sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt, ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, a megismételt eljárásban vagy a kegyelmi kérelem felterjesztésekor). Álláspontom szerint azonban önmagában a soron kívüli eljárás

6 Ficsór (2016)

7 Például Sléder (2009), Herke (2009) és Hegedűs (2011)

8 Király (2003) 17.

9 Például az egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvénnyel bevezetett ún. „gyorsítócsomag”.

10 Az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi LXXXIX. törvény módosító rendelkezései 2011. július 13-án léptek hatályba.

11 Például Bánáti (2011) 2–5.

előírása nem biztosítja, hogy az eljárást valóban soron kívül folytassák le, hiszen ezzel kapcsolatban részletes szabályokat nem tartalmaz, illetve ezen előírás megsértéséhez nem rendel szankciót. Az elvégzett vizsgálatok szintén azt a megállapítást támasztják alá, hogy a soron kívüli eljárás előírása a gyakorlatban nem érvényesül.¹² A kiemelt jelentőségű ügyek kapcsán szintén nem érvényesült a gyorsítással kapcsolatos jogalkotói elvárás,¹³ ezért a Tervezetben ez a jogintézmény már nem szerepel. Az ún. egyszerűsítő különeljárások azonban alkalmasak lehetnek az eljárások gyorsítására, melyek számát és alkalmazásának lehetőségét a Tervezet jelentősen szélesíti (idesorolható a nyomozás során is alkalmazható elterelés is).

Tekintsük át a nyomozások időszerűségével kapcsolatos jelenlegi helyzetet. A Be. 176. § (1) bekezdése szerint a nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni, és az elrendelésétől, illetve megindulásától számított két hónapon belül be kell fejezni. Ha az ügy bonyolultsága vagy elháríthatatlan akadály indokolja, vagy e törvényben elrendelt eljárási cselekményt kell elvégezni, a nyomozás határidejét az ügyész legfeljebb hat hónappal, ha ez a határidő letelt, az ügyészség vezetője legfeljebb a büntetőeljárás megindításától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja.

A nyomozások határidejének meghosszabbítása és az ügyek lezárása között kimutatható kapcsolat van. A befejezett ügyek időtartama kapcsán a 2010–2015. közötti évekre vonatkozóan az 1. táblázat adatainak a figyelembevétele indokolt (a %-os adat az adott időszakban befejezett ügy összes ügybefejezéshez viszonyított arányát mutatja).

Az adatok alapján megállapítható, hogy a legtöbb ügybefejezésre a nyomozás 60. napját megelőzően kerül sor, illetve hogy a 2012-2015 közötti időszakban a következő két hónapra átnyúló nyomozásokat nagyobb arányban zárják le a hatóságok a 91–120. nap között, mint a 61–90. nap között. Másként megfogalmazva, jellemzően a nyomozások határidejének első alkalommal történő meghosszabbítása, vagyis az ügyész részére történő iratbemutatás előtt zárják le a nyomozó hatóságok az ügyek jelentős részét (2010–2012-ben 52–56 %-át, 2013-ban 48 %-át, 2014–2015-ben pedig 45, illetve 44 %-át).

1. táblázat: A rendőrség nyomozó hatóságai által befejezett nyomozások időtartama – országosan (Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság)

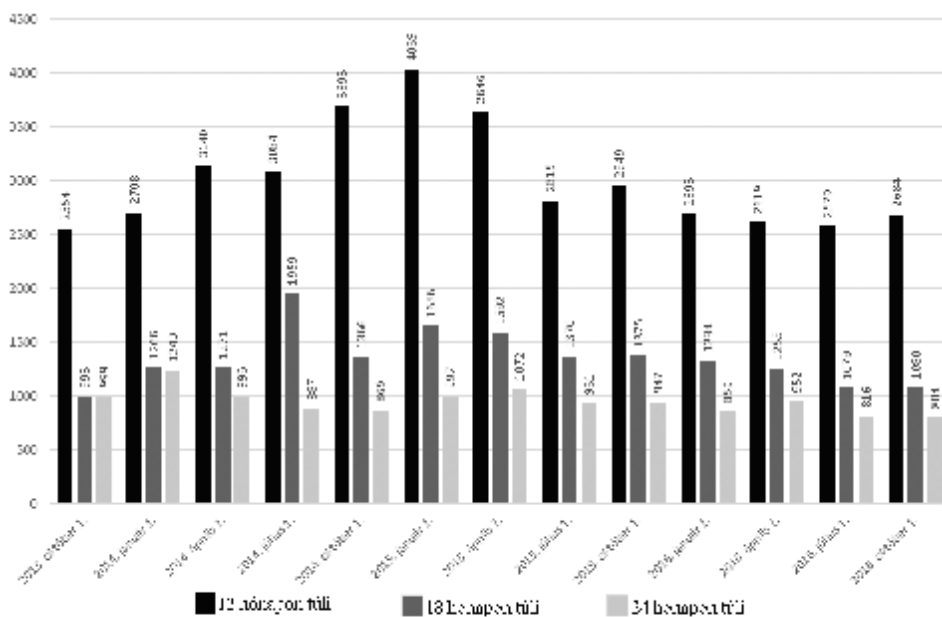
év	15 napon belül		16–30 nap között		31–60 nap között		61–90 nap között		91–120 nap között	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
2010	35 681	6,9	55 781	10,9	172 763	33,8	44 208	8,6	43 158	8,4
2011	39 973	7,7	65 211	12,5	182 177	35,1	44 359	8,5	41 150	7,9
2012	49 537	9,0	69 219	12,6	189 490	34,6	42 863	7,8	46 675	8,5

12 Például a Legfőbb Ügyészség által a fiatalokkal szemben folytatott büntetőeljárások időszerűségének 2007-ben végzett vizsgálata megállapította, hogy az előzetes letartóztatásban lévő fiatalokú terheltek ügyeiben a büntetőeljárás nem gyorsabb, hanem lassúbb volt. A vizsgálat megállapításait részletesen lásd Lajtár (2008).

13 A Be. 554/C. § alapján a kiemelt jelentőségű ügyben az eljárást soron kívül kell lefolytatni. Az eljárás soronkívüliségét az eljárás minden részvevője a saját eszközeivel köteles biztosítani.

2013	35 767	8,2	46 568	10,7	124 988	28,7	29 191	6,7	31 688	7,2
2014	31 239	8,1	37 494	9,7	104 185	27,1	24 101	6,2	28 334	7,3
2015	32 431	9,5	33 373	9,7	84 017	24,6	21 406	6,2	26 283	7,7

1. ábra: A rendőrség nyomozó hatóságainál egy éven túl folyamatban lévő nyomozások száma – országosan (Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság)

Egy éven túli nyomozások száma (országosan)

A számadatok alapján a következő időszakra vonatkozó egyik legfontosabb kérdés, hogy miként hat a 2 vagy 4 hónap alatt befejezhető, egyszerű megítélésű ügyek valóban hatékony kezelésére az ügyészi kontroll ezen formájának megszűnése.

A rendőrség nyomozó hatóságai előtt 2016. október 31-én összesen 4568 nyomozás volt egy éven túl folyamatban, melyből 2477 ügy folyamatos, míg 2091 ügy továbbfolytatott volt. Az ügyek közül 2684 (melyből 1125 továbbfolytatott) eljárás 12 hónapon, 1080 eljárás (557 továbbfolytatott) 18 hónapon, 804 (409 továbbfolytatott) eljárás pedig 24 hónapon túl volt folyamatban.

Véleményem szerint a vizsgálati szakasz ügyészi irányítás alá helyezésével kiküszöbölhetőek a felesleges eljárási cselekmények, illetve az eljárási hibák, a nyomozások célirányosabbak lesznek, ennek révén az eljárások hatékonyabbá és gyorsabbá válhatnak. Az új rendszer tehát alkalmas arra, hogy a nyomozások ideje a vizsgálati szakban rövidüljön, az elhúzódó ügyek száma és aránya jelentősen csökkenjen.

A felderítő szakaszban a hatékonyság és az időszerűség javulása viszont a Tervezetből közvetlenül nem következik, az a nyomozások szakszerű szervezése által biztosítható. Az időszerűség további biztosítása érdekében ki kell emelkednie majd a parancsnoki feladatmeghatározás és revízió szerepének, illetve a gyanúsított eljárásba történő bevonásáig a szakmai irányítás szerepének újragondolása is elengedhetetlen.

A nyomozó hatóságok hatáskörének változása

A hatályos szabályozástól eltérően a jövőben a nyomozást a rendőrség helyett kizárólag az ügyészség végezné

- a hivatali vesztegetés (Btk. 293. §),
- a hivatali vesztegetés elfogadása (Btk. 294. §),
- a vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban,
- a Btk. 298. § (1), (1a) és (3) bekezdése szerinti hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett befolyás vásárlása,
- a Btk. 299. § (1), (2) és (5) bekezdése szerinti hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett befolyással üzérkedés,
- a korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása

miatt indult büntetőeljárásokban.

A hatályos szabályozástól¹⁴ eltérően a jövőben a nyomozást nem az ügyészség, hanem a rendőrség végezné

- a hamis vád (Btk. 268–270. §),
- a hatóság félrevezetése (Btk. 271. §),
- a hamis tanúzás (Btk. 272–275. §),
- a hamis tanúzásra felhívás (Btk. 276. §),
- a tanúvallomás jogosulatlan megtagadása (Btk. 277. §),
- a kényszerítés hatósági eljárásban (Btk. 278. §),
- a hatósági eljárás megzavarása (Btk. 279. §),

14 Be. 29. § e) pont

- a mentő körülmény elhallgatása (Btk. 281. §),
- a hivatalos személy eljárása során elkövetett bűnpártolás [Btk. 282. § (3) bekezdés d) pont],
- az ügyvédi visszaélés (Btk. 285. §),
- a zugírászat (Btk. 286. §),

miatt indult büntetőeljárásokban.

Az újonnan a rendőrség hatáskörébe kerülő bűncselekmények számának alakulása a 2015. évben:¹⁵

- hamis vád: 1124
- hatóság félrevezetése: 387
- hamis tanúzás: 661
- hamis tanúzásra felhívás: 99
- tanúvallomás jogosulatlan megtagadása: 1
- kényszerítés hatósági eljárásban: 86
- hatósági eljárás megzavarása: 19
- mentő körülmény elhallgatása: 3
- bűnpártolás: 151
- ügyvédi visszaélés: 63
- zugírászat: 5

A rendőrség nyomozó hatóságainak tehát fel kell készülniük a 2015-ben összesen közel 2600 bűncselekményt jelentő bűncselekményi kör hatáskörükbe kerülésére. Ennek során indokolt a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet mellékleteinek módosítása. Álláspontom szerint az e bűncselekmények miatt indult büntetőeljárások lefolytatását célszerű a rendőrség területi nyomozó hatóságainak hatáskörébe utalni, az érintett állomány részére pedig képzést tartani. Indokoltnak tartom továbbá a kényszerítés hatósági eljárásban bűncselekmény nyomozását továbbra is kizárólagos ügyészi hatáskörbe utalni. Fel kell továbbá készülni a felsorolt bűncselekmények miatt indult nyomozások kapcsán keletkező elfogultsági indítványok kezelésére is.

A hatáskör változásával érintett bűncselekmények esetében célszerű, hogy csak a törvény hatálybalépése után megindított nyomozásokra legyen az új szabályozás alkalmazandó.

A telekommunikációs eszköz útján biztosított jelenlét

A Tervezet további újítása, hogy jelentős mértékben újraszabályozza az eljárási cselekmények telekommunikációs eszközök használatával történő lefolytatását. E megoldás célja, hogy különböző helyszínek között ne csak egyes kihallgatások és meghallgatások, hanem az eljárásban részt vevő személyek teljes körű jelenléte is biztosítható legyen, továbbá ez a megoldás a tárgyaláson kívül a büntetőeljárás menete alatt bármikor, és az eljárási cselekmények bármely formájában alkalmazható.

¹⁵ Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

A telekommunikációs eszköz útján biztosított jelenlét főbb jellemzői:

- igénybevétele a hatóságok számára egy esetben sem kötelező,
- a hatóságnak az eljárási cselekmény helyszínétől eltérő helyiséget kell biztosítania, ahol a hatóság részéről legalább egy személynek jelen kell lennie,
- az összeköttetés közvetlenségét és kölcsönösségét kép- és hangfelvétel, vagy folyamatos hangfelvétel továbbítása biztosítja,
- telekommunikációs eszköz használata esetén a felvételt rögzíteni kell, és azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

Álláspontom szerint valamennyi (helyi és területi) nyomozó hatóságnál szükséges legalább egy olyan helyiség kialakítása, mely az előzőekben ismertetett követelményeknek megfelel. Az ORFK egy állomás hardveres kiépítésének a költségeként 5 994 775 Ft-ot számított és 192 meghallgatói pontot tart szükségesnek (összesen: 1 150 996 800 Ft), amelyek éves fenntartási költsége meghallgatói pontonként 3 000 000 Ft, összesen 576 000 000 Ft.¹⁶

Az eljárási cselekmény kép- és hangfelvétellel, illetve hangfelvétellel való rögzítése

A Tervezet újítása az eljárási cselekmény kép- és hangfelvétellel, illetve hangfelvétellel való rögzítésének szabályozása. A jogalkotói szándék eredetileg egyértelműen az volt, hogy az audiovizuális rögzítést valamennyi hatóság által az eljárás valamennyi szakaszában végzett valamennyi eljárási cselekmény tekintetében kötelező legyen alkalmazni. Az eljárási cselekmény audiovizuális rögzítése esetén az eljárási cselekményről csak egyszerűsített jegyzőkönyv készült volna, mely a jegyzőkönyv készítésének körülményeit, az eljárási cselekményen részt vevő személyek adatait tartalmazta volna. A Tervezet azonban az eljárási cselekmény kép- és hangfelvétellel, illetve hangfelvétellel való rögzítését főszabályként nem teszi kötelezővé.

Az eljárási cselekmény kép- és hangfelvétellel, illetve hangfelvétellel való rögzítése szabályozásának főbb jellemzői:

- az eljárási cselekmény kép- és hangfelvétellel, illetve hangfelvétellel való rögzítése lehetőség, nem pedig kötelezettség,
- a kép- és hangfelvétel rögzítését a hatóság elrendelheti a különleges bánásmódot igénylő személy kímélete érdekében vagy általában, ha ezt szükségesnek tartja,
- a szemléről, a bizonyítási kísérletről és a felismerésre bemutatásról – lehetőség szerint – kép- és hangfelvételt kell készíteni az adott bizonyítási cselekmény-nyel egyidejűleg végzett jegyzőkönyvezés mellett,
- jogszabályban meghatározott esetekben, illetve a tizennegyedik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekményről kötelező a kép- és hangfelvétel rögzítése.

¹⁶ Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság

A büntetőeljárásban részt vevő hatóságok technikai felszereltsége azonban az eljárási cselekmények teljes körű rögzítését jelenleg nem teszi lehetővé, így indokolt, hogy a bevezetésére csak megfelelő határidő biztosítása mellett az új büntetőeljárás törvény hatálybalépését követően, illetve fokozatosan (pl. a kötelezően rögzítendő eljárási cselekmények vagy az eljárásban részt vevők közötti differenciálással), akár több lépcsőben kerüljön sor.

A 2015. évben a rendőrség nyomozó hatóságai összesen 359 772 büntetőeljárást folytattak, melyek közül 276 249 eljárást a tárgyévben rendeltek el. Az eljárások során összesen 1 030 543 jegyzőkönyv készült, az alábbi bontás szerint:

- tanú kihallgatásáról: 634 350,
- gyanúsított kihallgatásáról: 195 606,
- szembesítésről: 45 538,
- fényképről történő felismerésre bemutatásról: 17 978,
- személy felismerésre bemutatásáról: 805,
- helyszíni kihallgatásról: 3 321,
- bizonyítási kísérletről: 613,
- szemle megtartásáról: 50 892,
- lefoglalásról, házkutatásról, motozásról: 81 440.

Az ORFK számításai alapján, amennyiben valamennyi fenti körbe tartozó eljárási cselekményen kötelező lenne a kép- és hangfelvétel készítése, a rögzített éves anyag mennyisége 22 408 TB lenne, amely hozzávetőlegesen tízmilliárd Ft-os beruházási költséggel jár. A felvételek tárolása öt éves megőrzési idő esetén 112 039 TB tárhelyigényt jelent, amely kb. ötvenegymilliárd Ft-os beruházási költséget keletkeztet. Tíz éves megőrzési idő esetén a rögzített kép- és hanganyag mennyisége 224 079 TB lenne, amely kb. százhárommilliárd Ft-os beruházási költséget jelentene.

A védőköteles eljárások számának növekedése és a védő kirendelésének új rendszere

Szintén jelentősen könnyítheti a nyomozó hatóságok munkáját a védő kirendelésének elektronikus útra terelése, a területi ügyvédi kamarák bevonása mellett.

A hatályos szabályozásnál szélesebb körben, valamennyi büntetőeljárásban kötelező lesz a védő részvétele, amelyben a terhelt személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés hatálya alatt áll.

Szintén jelentősen könnyítheti a nyomozó hatóságok munkáját a védő kirendelésének elektronikus útra terelése, a területi ügyvédi kamarák bevonása mellett. Az eljáró hatóság csak kirendeli a védőt, az eljáró védő kijelölése azonban a kamara feladata lesz. Ez a megoldás több problémát is felvet. Így megoldást kell találni azon esetekre, amikor a kirendelésre munkaidőn kívül, például éjszaka, hétvégén vagy ünnepnapon kerül sor. Biztosítani kell azt is, hogy a kijelölt védő az eljárási cselekményen – meghatározott időn belül – részt is vegyen. Erre megoldást jelenthet az elektronikus kapcsolat-tartás bevezetése és a területi ügyvédi kamara ügyeleti rendszerének összekapcsolása.

Több javaslat szerint a szabályozást úgy kellene kialakítani, hogy amennyiben az eljáró hatóság kirendelését követő meghatározott időn belül a kamara nem jelöli ki az eljáró védőt, arra az eljáró hatóság válik jogosulttá. Szintén megoldandó feladatot jelent a konkrét büntetőeljárásból – a törvényben meghatározott okok miatt – kizárt védők kijelölésének megakadályozása.

A vagyonvisszaszerzési eljárás integrálása

A Tervezet ugyancsak jelentős újítása, hogy szakít a bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzésének a hatályos Be.-ben kialakított, a büntetőeljárással párhuzamos, külön eljárásként történő szabályozásával, és a vagyon-visszaszerzést a büntetőeljárás szerves részévé teszi. A tervezet megteremti az olyan új típusú vagyoni formák biztosításának lehetőségét, amelyek a bűncselekményből eredő vagyon elrejtésének új módjai lehetnek, így az új rendelkezések alapján lehetővé válik az olyan virtuális vagyonelemek lefoglalása is, mint az egyre terjedőben lévő bitcoin, vagy az elektronikus pénz speciális formái.

A bűnjel és a bűnügyi vagyon kezeléséért felelős szerv

A Tervezet rendelkezik a bűnjel és a bűnügyi vagyon kezeléséért felelős szervről, mint a büntetőeljárásban eljáró egyéb szervről. Az egységes bűnjel- és bűnügyi vagyonkezelő szerv a rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV), az ügyészség és a bíróság által lefoglalt, illetve zár alá vett dolgok szállítását, raktározását, őrzését végezné, valamint elvégezné a hatóságok által elrendelt értékesítést és elkobzást. A bűnjelkezelő szerv feladatait a rendőrség vagy a NAV látná el, az ott már rendelkezésre álló kapacitások fejlesztésével.

A rendőrség nyomozó hatóságai 2015-ben 438 215 db bűnjelet kezeltek. A bűnjelek közül 1 294 db fegyver, 6 569 db jármű volt, míg 19 866 esetben készpénz bevételezésére került sor.¹⁷ A NAV bűnjelkezelést végző szervezeti egysége nem kizárólag a büntetőeljárásban lefoglalt, hanem a NAV egyéb hatósági eljárása során lefoglalt vagy rendelkezés alá került dolgok kezelésével, tárolásával, értékesítésével összefüggő feladatokat is ellátja (az Elektronikus Bűnjelnyilvántartó Rendszerben nyilvántartott 22 236 tétel közül 10 080 tétel büntetőeljárásban lefoglalt dolog).

Az egységes bűnjel- és bűnügyi vagyonkezelő szerv létrehozása megkönnyítené a nyomozó hatóságok munkáját, tekintettel arra, hogy az ezzel kapcsolatos tevékenység végzése jelentős időt vesz igénybe, mely kapacitást a jövőben az eljárások folytatására lehetne fordítani.

¹⁷ Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság

Összegzés

Az új nyomozási modell bevezetése révén megvalósulhat a felderítés során a nyomozó hatóságok nagyobb önállósága, a felderítés és a vizsgálat esetében a felelősségi körök egyértelműen elhatárolódnak, a rendőrség és az ügyészség eredményesebb együttműködésével a nyomozások gyorsabbá és hatékonyabbá válhatnak. Összességében az új nyomozási modell, valamint az új büntetőeljárás törvény további újításai alkalmasak lehetnek arra, hogy a büntetőeljárások jogerős befejezésének időtartama látható mértékben csökkenjen.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bánáti János (2011): Eljárás gyorsítása versus védelemhez való jog. In: *Ügyvédek Lapja*, 50. évf. 3. sz. 2–5.
- Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián (2004): *Új magyar büntetőeljárás*, Pécs, Dialóg Campus.
- Dr. Ficsór Gabriella (2016): *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Forrás: www.ujbtk.hu/dr-ficsor-gabriella-a-keszulo-uj-buntetoeljarasi-kodex-margojara/#_ftn13 (2016. 12. 10.)
- Dr. Hegedűs István (2011): Merre tovább büntetőeljárás gyorsítás? In: *Birák Lapja*, 21. évf. 1–2. sz. 145–154.
- Herke Csongor (2009): *A büntetőeljárás gyorsításának új jogintézménye és további lehetőségei*. (A Magyar Büntetőjogi Társaság 2009. október 14-én tartott rendezvényén elhangzott előadás.) Forrás: www.mbjt.hu/HerkeCsongor20091014.pdf. (2016. 12. 10.)
- Király Tibor (2003): A magyar büntetőeljárás jog fél évszázados történetének vázlata. In: *Belügyi Szemle*, 51. évf. 1. sz. 17–34.
- Lajtár István (2008): A fiatalokúakkal szembeni büntetőeljárások időszerűségének vizsgálatáról. In: *Ügyészek Lapja*, 15. évf. 4. sz. 5–16.
- Miskolci Barna (2016a): *Az új büntetőeljárás kódex fontosabb újításai röviden*. Forrás: www.jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/az-uj-buntetoeljarasi-kodex-fontosabb-ujitasai-roviden (2016. 12. 10.)
- Miskolci Barna (2016b): *Titkos információgyűjtés és adatszerzés helyett titkos nyomozás*. Forrás: www.jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/titkos-informaciogyujtes-es-adatszerzes-helyett-titkos-nyomozas (2016. 12. 10.)
- Sléder Judit (2009): *A nyomozás gyorsításának lehetőségeiről*. A „Koncepciók és megvalósulásuk a rendszer-változás utáni kriminálpolitikában” címmel 2008. október 16-án a Miskolci Egyetemen megtartott VI. Országos Kriminológiai Vándorgyűlésen tartott előadás. Miskolc, Bíbor Kiadó, 144–149.

Jogszabályok

- Az új büntetőeljárás törvény szabályozási elvei*. (2015) Forrás: <http://www.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20előterjesztés%20az%20új%20büntetőeljárás%20törvény%20szabályozási%20elveiről.pdf> (2016. 12. 10.)
1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról (rég. Be.)
1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (rég. Btk.)
1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről (Rtv.)
1996. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.)
- 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól (Nyor.)

2010. évi CLXXXIII. törvény egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról

2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról (NAV tv.)

2011. évi LXXXIX törvény az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)

25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

ABSTRACT

The Possible Effect of the New Act on Criminal Proceedings on Police Investigative Practice

Richárd NAGY

One main innovation of the draft is the development of a new investigative model which divides the investigation into scouting and inspection. In these articles the draft clearly defines the tasks and responsibilities and the instruments of the police and the public prosecutor's department. This new model might improve the timeliness and effectiveness of criminal procedure.

Keywords: *new Act on Criminal Proceedings, police investigative practice, investigation, scouting, inspection, timeliness, effectiveness*